

ધોરણ : 7

ગુજરાતી

પાઠ : 16

ગ્રામમાત્રા

અભ્યાસ / સ્વાધ્યાય સોલ્યુશન

Sem : 2

અભ્યાસ

પ્રશ્ન: 1 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો
ઉત્તર શોધી તેનો કમ-અક્ષર પ્રશ્નની સામેનું માં લખો:

(૧) આ કાવ્યમાં 'ગ્રામમાતા' એટલે ...

૫

(ક) ઘેરૂતની પણી

(ખ) ઘેતી કરનાર સ્ત્રી

(ગ) ગરીબ સ્ત્રી

(ધ) યુવાન સ્ત્રી

(2) ઘોડેસવાર યુવાને ગ્રામમાતા પાસે શું માગ્યું?

ધ

(ક) કર

(ખ) શેરડી

(ગ) શેરડીનો રસ

(ધ) પાણી

(3) આ કાવ્યમાં ‘કર્તી’ શબ્દ કયા અર્થમાં પ્રયોજયો છે?

ખ

(ક) વ્યાકરણ

(ખ) ભગવાન

(ગ) કંઈક બનાવનાર

(ધ) શેરડી પકવનાર

૩

(૪) શેરડીનો રસ પીતાં-પીતાં રાજ શું વિચારે છે?

(૫) રસ કેટલો મીઠો છે !

(૬) બીજો રસ માંગી પીવાનું વિચારે છે.

(૭) શેરડીના પાક વિશે વિચારે છે.

(૮) વૃદ્ધ સ્ત્રી વિશે વિચારે છે.

પ્રશ્ન: 2 નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં આપો:

(1) બાળકો કુતૂહલપૂર્વક કોણે જોઈ રહ્યાં હતાં?

➤ બાળકો કુતૂહલપૂર્વક દૂરથી આવતા ઘોડેસવારને જોઈ રહ્યાં હતાં.

(2) ઘોડેસવારે ઘેરૂતને શું કહ્યું?

➤ ઘોડેસવારે ઘેરૂતને કહ્યું, “મને તરસ લાગી છ. તું મને થોડું પાણી આપ.”

(3) વૃદ્ધાએ ઘોડેસવારની તરસ છિપાવવા શું કર્યું?

➤ વૃદ્ધાએ ઘોડેસવારની તરસ છિપાવવા શેરડીના રસથી ભરેલો ખાલો ઘોડેસવારને આપ્યો.

(4) વૃદ્ધા ફરી રડતાં-રડતાં શું બોલ્યાં?

➤ વારંવાર શેરડી કાપવા છતાં રસનું એક ટીપું પણ ન પડયું ત્યારે વૃદ્ધા રડતાં-રડતાં બોલ્યાં, “ધરતી રસહીન થઈ છે, રાજી દયાહીન થયો છે, એ સિવાય આવું બને નહિ.”

(5) વૃદ્ધાના પગે પડીને ઘોડેસવાર શું બોલ્યો?

➤ વૃદ્ધાના પગે પડીને ઘોડેસવાર બોલ્યો, “એ રાજી હું જ છું.
હે બાઈ!, તું મને માફ કર. હે, ઈશ્વર! એ રાજી હું જ છું.
મને માફ કર!”

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન: 1 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો :

(1) કાવ્યમાં આલેખાયેલું હેમંતઝીતુનું વર્ણન લખો.

➤ હેમંતઝીતુનું વર્ણન : પૂર્વમાં સૂર્ય ઊગ્યો છે. આકાશ ભૂરું અને સ્વચ્છ છે. આકાશમાં એકેય વાદળી નથી. મૂદુ, ઠંડો પવન ઉત્સાહને વધારતો વહી રહ્યો છે. એ ઉત્સાહને શરીરમાં ભરીને પંખી મીઠાં-મધુરાં ગીતો ગાતાં ગાતાં ઉડી રહ્યાં છે. શેરડીનો પાક લહેરાય છે. ઘેરૂં દંપતી સગડી પાસે બેસીને તાપી રહ્યાં છે.

(2) તમે ક્યારેય કોઈ ઘેતર કે વાડીમાં ગયા છો? એ ઘેતરમાં
વાવેલા પાકનું નામ શું હતું? એ કઈ ઝતુનો પાક હતો?
આઠ-દસ લીટીમાં એ ઘેતરની હરિયાળીનું વર્ણન કરો.

- હું એક વખત એક ભિત્ર સાથે તેના ઘેતરે ગયો હતો.
તે સમયે તેના ઘેતરમાં રાયડાનો પાક ઉલ્લો હતો.
રાયડો શિયાળુ પાક છે. લગભગ ચાર ફૂટ ઊંચા રાયડાના
છોડ ઉપર સુંદર પીળાં પીળાં ફૂલ ખીલ્યાં હતાં. આખું
ઘેતર

પીળાં ફુલોથી ઉભરાતું હતું. શીતળ હવાની લહેરોથી, આખું
ઘેતર ઝૂલી રહ્યું હતું. જણે હવામાં પીળી ઓઢણી લહેરાતી ન
હોય!

આજબાજુનાં વૃક્ષો ને વનરાજ હરિયાળીમાં
વધારો કરતાં હતાં. હરિયાળી જોઈને મન અને હદય
આનંદિત થઈ ગયાં.

(3) શેરડીમાંથી એક ટીપું પણ રસ ન નીકળતાં માતા શું વિચારે છે?

➤ યુવાનને શેરડીનો રસ મીઠો લાગવાથી બીજુ વાર રસની માગણી કરી. બીજુ વાર શેરડીની કાતળી કાપવા છતાં તેમાંથી રસનું એક ટીપું પણ ન નીકળ્યું; ત્યારે માતા વિચારે છે: ‘ધરતીમાંથી આમ એકાએક રસકસ કેમ સુકાઈ ગયો? ચોક્કસ પ્રભુ કોપાયમાન થયો લાગે છે કાં તો આ ભૂમિનો રાજ દયાહીન બની ગયો છે.’

પ્રશ્ન: 2 નીચેનો ભાવાર્થ રજૂ કરતી પંક્તિઓ કાવ્યમાંથી શોધીને લખો

(1) ઘરડી ખેડૂત સ્ત્રી ધીમેશી ઉઠે છે. હાથનાં નેજવાં કરીને કોઈ આવી રહ્યું છે તે તરફ જુએ છે. તેનો પતિ સગડી પાસે બેસીને શાંત દેવતા ફેરવી રહ્યો છે.

ધીમે ઉઠી શિથિલ કરને નેત્રની પાસ રાખી,
વૃદ્ધા માતા નથન નબળાં ફેરવીને જુએ છે;
ન તેનો એ પ્રિય પતિ હજુ શાંત બેસી રહીને
જોતાં ગાતો શગડી પરનો દેવતા ફેરવે છે.

(2) હે બાઈ ! હવે તું આ ઘાલો રસથી ભરી દે. પ્રભુકૃપાએ
એ નક્કી ભરાશે. હે બાઈ ! તું અને તારું કુટુંબ સુખી રહો.
તમારી માત્ર આશિષ માગ્યું છું.

રસે હવે દે ભરી પાત્ર બાઈ !

પ્રભુકૃપાએ નકી એ ભરાશે;
સુખી રહે બાઈ! સુખી રહો સૌ,
તમારી તો આશિષ માત્ર માગ્યું,

પ્રશ્ન: ૩ નીચેના શબ્દો કાવ્યમાંથી શોધી એની નીચે
પેન્સિલથી લીટી કરો. આ શબ્દોના અર્થ
શબ્દકોશમાંથી શોધીને લખો:

સુરખી, મૃદુ, શિથિલ, કુતૂહલ

- ઊગે છે સુરખી ભરી રવિ મૃદુ, હેમંતનો પૂર્વમાં,
ધીમે ઊઠી શિથિલ કરને નેત્રની પાસ રાખી,
તે અશ્વને કુતૂહલે સહુ બાલ જોતાં.

શબ્દકોશ પ્રમાણે અર્થ:

સુરખી - લાલી

શિથિલ - નરમ, ફીલું પડી ગયેલું,

મૃદુ - ક્રોમળ, સુંવાળું,

કુતૂહલ - જોવા-જાણવાની ઉત્કંદા, કૌતુક

પ્રશ્ન: 4 નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો લખો :

(1) મધુર = મીઠું, સુંદર

(2) કૃષિક = ખેડત

(3) નેત્ર = આંખ, નથન

(4) મુજને = મને

પ્રશ્ન: 5 સૂચવ્યા મુજબ કરો :

(1) ઉદાહરણ મુજબ શબ્દો બનાવો.

ઉદાહરણ : રસ – રસહીન

દયા – દયાહીન,

રંગ – રંગહીન,

માનવતા – માનવતાહીન,

દર્પ – દર્પહીન

(2) આ બનેલા શબ્દોનો વાક્યપ્રયોગ કરો.

► ધરા રસહીન થતી જાય છે.

લોકો દયાહીન થતાં જાય છે.

કુલો રંગહીન થતાં જાય છે.

સ્વજનો માનવતાહીન થતાં જાય છે.

યુવાનો દર્પહીન થતા જાય છે.

(3) તમે બનાવેલાં વાક્યોમાં સંજ્ઞાની નીચે લીટી દોરો.

- ધરા રસહીન થતી જાય છે.
- લોકો દયાહીન થતાં જાય છે.
- કુલો રંગહીન થતાં જાય છે.
- સ્વજનો માનવતાહીન થતાં જાય છે.
- યુવાનો દર્પહીન થતા જાય છે.

(4) આ વાક્યોમાં એક - એક વિશેષજી ઉમેરો.

➤ રસાળ ધરા રસહીન થતી જાય છે. દયાળુ લોકો દયાહીન થતાં
જાય છે. રંગનિન ફૂલો રંગહીન થતાં જાય છે.

માનવતાવાદી સ્વજનો માનવતાહીન થતાં જાય છે.

ગાવીલા

યુવાનો દર્પહીન થતા જાય છે.

(5) બધાં વાક્યો એક ફકરા સ્વરૂપે લખવાનો પ્રયત્ન કરો.

➤ રસાજ ધરા રસહીન થતી જાય છે. દયાળુ લોકો દયાહીન થતાં જાય છે. રંગીન ફૂલો રંગહીન થતાં જાય છે.
માનવતાવાદી સ્વજનો માનવતાહીન થતાં જાય છે. ગવીલા યુવાનો દર્પહીન થતા જાય છે.

THANKS

SUBSCRIBE